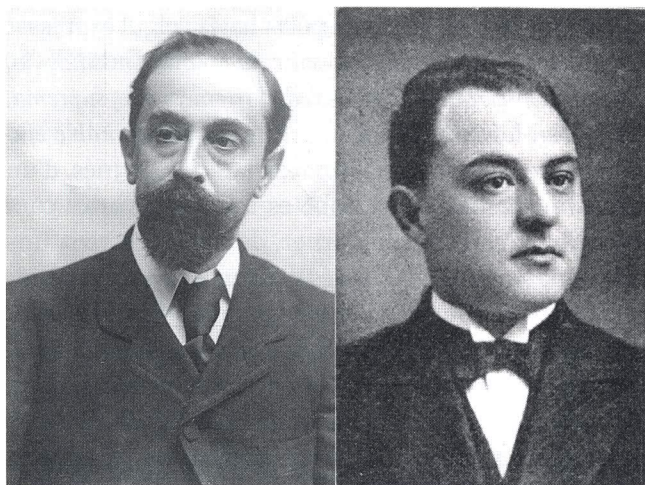

Maragall vist per Gaziell el 1927.

Una anècdota polèmica

per Manuel Llanas

Joan Maragall. Haver publicat unes íntimes paraules seves va portar problemes a Gaziell.
Agustí Calvet, «Gaziell».

Entrava la tardor de 1927 quan la Llibreria Catalònia publicava *El meu don Joan Maragall* de Josep Pijoan, que vivia al Canadà feia una pila d'anys i que amb aquest volum retornava espiritualment a casa nostra. Esperonat per aquesta novetat editorial, des de «La Vanguardia» Gaziell començava saludant-la favorablement en un primer article («En torno a Maragall. Dos fraternales poetas», 7 d'octubre), al final del qual manifesta que «Yo tengo de Maragall, además de hondos y personales recuerdos, una visión bastante distinta de la que ha solido estereotiparse en Cataluña». I, com que aquesta visió creia veure-la corroborada en alguns records de Pijoan, dedicava a exposar-la els dos articles successius («En torno a Maragall. El divino ocio» i «En torno a Maragall. El doble fondo», del 14 i el 28 d'octubre respectivament). Hi venia a dir, en apressada síntesi, que, sota la convencional aparença de burgès plàcid i conformista, Maragall amagava un esperit rebel i anàrquic, que de portes enfora es manifestava només escadusserament i que frenaven la mol·lície del medi social propi i una situació econòmica benestant. Es tractava d'un punt de vista que, en la postguerra, Gaziell continuarà sostenint amb arguments molt semblants. Tot plegat no hauria anat

probablement més enllà si, en el tercer dels articles tot just esmentats, l'articulista, acudint a la seva memòria personal, no s'hagués referit de forma irrespectuosa a les primeres reunions de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans. I si no hagués reportat indiscretament de Maragall, que en formava part, una confessió d'ordre íntim. En efecte: partint de la premissa que «la filología no apareció por allí [la Secció Filològica] hasta que Pompeyo Fabra [...] fue llamado a presidir la corporación», Gaziell oferia de les reunions de la filologia oficial una imatge irreverent, amanida amb ingredients de sainet i vodevil. Així, «Como materialmente no sabían qué hacer, porque de filología catalana nada tenían por decirse, se pasaban la tarde contando chistes y chascarrillos»; i «Cuando se levantaba la sesión, la sala desierta [...] olía mucho más a taberna que a docta academia». Doncs bé: en aquest context de tertúlia descordada, un bon dia Josep Carner —que, segons Gaziell, era gairebé sempre l'esca del pecat—, davant la notícia de l'inesperat casament d'un altre membre de la Secció, Lluís Segalà, va començar a entonar «un copioso ditirambo sobre la noche de bodas». En un moment determinat, quan «la broma ya comenzaba a hacer retemblar los cristales», Maragall va interrompre sobtadament Carner: «"Está usted muy equivocado —le dije con cierta aspereza— si cree usted que la noche de bodas es eso. Es todo lo contrario". Hubo una pausa; las carcajadas cesaron; Segalá respiró. "El primer despertar, después de esa noche tan alabada —prosiguió Maragall, con el labio ardiente y su pequeña voz temblorosa, en medio de un estupefacto silencio—, es algo muy desagradable". Siempre recordaré estas palabras: "Diríase —prosiguió— que os encontráis de pronto con un extraño (que topeu amb un foraster). Y el primer impulso irreflexivo es de expulsar aquel estorbo (treure's aquella nosa de la vora)"... Nadie replicó una palabra. No dijo más Maragall.»

Reaccions

Aquesta anècdota maragalliana, sumada a la descripció esqueixada de les primeres sessions de la Secció Filològica, va provocar, segons el testimoni de Gaziell, una ca-

dena de reaccions contràries. La primera que he detectat es localitza a la primera pàgina del diari «La Publicitat» del 2 de novembre, en què un article de Carles Rahola, titulat «El “nostre” Don Joan Maragall», exhuma fragments de cartes rebudes del poeta que, a parer de l'articulista, desmenteixen el caire «amargat i desolat» que Gaziell creu descobrir-hi com a doble fons. I assevera, a tall de conclusió, que la imatge maragalliana que perdurarà serà la d'un esperit «serè i inquiet alhora, que va saber vèncer els dubtes, els neguits, els turments interiors [...]». Cronològicament, la segona rèplica la fa pública el directament al·ludit Lluís Segalà, que Gaziell havia tingut de catedràtic de grec a la universitat i de qui, per cert, havia de donar a les memòries (*Tots els camins duen a Roma*) una imatge no gaire falaguera. El 6 de novembre, i a «La Vanguardia» mateix, Segalà publicava una carta oberta que rebatia la visió de Gaziell. Començava relacionant les variades activitats acadèmiques desplegades per diferents membres de la Secció, desmentia el caire rabelaisià de les reunions i, de passada, rectificava les paraules aparentment pronunciades per Maragall arran de l'episodi: «[...] yo no recuerdo que [Maragall] dijera en ninguna sesión lo que os han contado [...] lo que dijo Maragall fue que “el que se casa se encuentra luego como si le hubiesen atado los brazos” [...]». Tot seguit de la carta oberta, Gaziell hi publica una nota en què puntualitza que les paraules maragallianes que havia transcrit a ell no les hi van pas explicar, com Segalà pressuposava, sinó que les va sentir de viva veu i les va anotar tot seguit. (Cal recordar que el jove Agustí Calvet aquell 1911 treballava de secretari-redactor a l'Institut d'Estudis Catalans.) Així, afegeix, «las escribí fielmente, la misma noche, para que no se me olvidasen o alterasen en lo más mínimo; y hoy las conservo todavía, en un viejo cuaderno de notas, junto con otras, más significativas aún, que no me pareció oportuno publicar ahora, aunque es probable que lo haga algún día». (Val a aclarir que l'esmentat quadern no es conserva, i que Gaziell tampoc no va tornar a exhumar-ne el contingut.) Fent-se ressò d'aquesta discrepància pública, l'endemà, 7 de novembre, el diari «La Nau» inseria a primera pàgina i a tres columnes, sota l'epígraf «Una discussió interessant. Sobre unes paraules de Maragall», un comentari amb extensos extractes de les opinions divergents. El rotatiu acusava Gaziell de «mancaça de discreció i sobretot de tacte», i acabava conclouent que «seria lamentable i irrespectuós l'aprofitar aquesta discussió per a abocar el petit cabàs de les xafarderies i per a explicar, més o menys fidelment, les converses escoltades darrera la porta. Aquesta daval·lada del nivell de la discussió constituiria una ofensa a la memòria del gran Joan Maragall [...]».

L'11 de novembre Gaziell donava a conèixer al seu diari un quart i darrer article de la sèrie («En torno a Maragall. Posdata a Pijoan»), inicialment no previst i, doncs, provocat pels comentaris que el tercer havia suscitat. Contenint amb prou feines la indignació que li havien produït les interpretacions rebudes per les paraules de Maragall —i pel seu propòsit de difondre-les—, retreia a «la beocia que me ha acusado de calumniar a Maragall» que no les havia enteses, que només havia gratat la superfície del que no era sinó «un relámpago brotado del fondo del alma». En realitat, afegia, el poeta havia volgut expressar «la trágica imposibilidad de salir de nosotros mismos» o, dit d'una altra manera, la «soledad irremediable, suprema, incluso en los instantes de la más pura y entrañable efusión, incluso al lado de la esposa». Es tractava, a més, d'un pensament íntim que també es trobava en lírics com Salvador Albert i Josep Carner, de qui transcrivia uns versos de sentit afí. I després d'afirmar que «es bastante vergonzosa para nuestro ambiente cultural esta necesidad en que me veo de tener que explicar a gentes que pasan por cultas unas palabras tan claras», Gaziell acabava recomanant a Pijoan que no tornés, perquè, «en el orden del espíritu», a Catalunya tot continuava com quan en va partir.

E S T A B L I M E N T S

PASTISERIA - BOMBONERIA
GELATERIA

Casa fundada el 1886

Major de Sarrià, 57 - Telfs. 93 203 00 04 - 93 203 07 14
Plaça de Sarrià, 12-13 - Tel. 93 203 04 73 - Fax 93 280 65 56